

Nederlanders 'als Freunde zu gewinnen'. Hij zag dat als een politiek proces van aanzienlijke duur en bijzondere gecompliceerdheid. Uiteraard moest eerst de oorlog gewonnen worden en wat Nederland op economisch gebied tot die overwinning kon bijdragen, moest het leveren: de regelingen die daartoe getroffen moesten worden, behoorden vooral tot het ressort van Goering in zijn hoedanigheid van *Beauftragter für den Vierjahresplan*. Het was evenwel niet Hitlers bedoeling, Nederland tot het uiterste te exploiteren. Twee richtlijnen gaf hij aan: de levensstandaard in Nederland mocht niet beneden die in Duitsland dalen¹ en de grote Nederlandse ondernemingen moesten met Duitse a.h.w. vervlochten worden.²

Dat laatste had ook politieke bedoelingen.

Die *Verflechtung* diende namelijk een middel te zijn tot het einddoel dat Hitler (wij zeggen niet: van meet af aan, maar toch wel: sinds de tweede helft van mei '40³) voor ogen was komen te staan: een Nederland waarin, vanzelfsprekend onder *zijn* hoogste zeggingschap, de organisatievormen van het nationaal-socialistische Derde Rijk tot volle wasdom zouden zijn gekomen. Dat einddoel wilde hij niet onmiddellijk met dwang opleggen: zulks zou, gesteld dat het mogelijk was, te veel weerstanden opwekken en zodoende de rust in het land verstoren welke voorwaarde was voor een zo harmonisch mogelijke inschakeling van het Nederlandse productie-apparaat in de Duitse oorlogseconomie. Natuurlijk zou men van meet af aan een zekere mate van dwang niet kunnen ontberen: het parlementaire stelsel moest opgeheven worden, de publiciteitsmedia gelijkgeschakeld, allerlei nationaal-socialistisch getinte organisaties opgericht en, na een aanloopperiode, dienden de Joden om te beginnen in hetzelfde maatschappelijke isolement gedrongen te worden waarin zij zich al in Duitsland bevonden; dat men het verzet onbarmhartig zou moeten bestrijden, sprak vanzelf. Daarnaast zou het, meer positief, de primaire taak zijn van het nieuwe Duitse bestuur om wat zich in de naaste toekomst openlijk aan politieke krachten zou gaan roeren, voorzichtig, maar toch ook met gedecideerd ingrijpen in nationaal-socialistische richting te stuwen; wellicht zou men vroeg of laat als tussenstadium een op

¹ Men treft in dat verband in 1940 en '41 in verschillende Duitse stukken de term 'Gleichberechtigung' aan. ² 'Es ist Weisung des Führers', zei *Generalkommissar* Fischböck begin juni '40, 'diese enge Kuppelung im Laufe der Zeit durchzuführen'. (*SD: Verslag van bespreking*, 1 juni 1940, bij Fischböck, *HSSuPF*, 69 A a). ³ Op 20 mei, de dag waarop de Duitse troepen het Kanaal bereikten, speculeerde Hitler over een vredesverdrag dat hem de 'Rückgabe des seit 400 Jahren dem deutschen Volk geraubten Gebietes' zou waarborgen (A. Jodl: *Tagebuch*, 20 mei 1940); Nederland vormde formeel sinds bijna drie eeuwen (1648) geen deel meer van het Duitse Rijk.